

PRETIS d.d. VOGOŠĆA - SARAJEVO BOSNA I HERCEGOVINA
DRUŠTVO ZA PROIZVODNJU I PROMET PROIZVODA SA POSEBNOM NAMJENOM

Igmanska bb, 71320 Vogošća; Tel: +387 33 47 56 50, Fax: +387 33 43 26 24; e-mail: info@pretis.ba; www.pretis.ba

Za: Nadzorni odbor

Dostavlja: „PRETIS“ d.d. Vogošća
Igmanska bb
71320 Vogošća

Naš znak: AK/3352/25
Sarajevo, 30.06.2025..godine

PREDMET: Službena zabilješka

Poštovani,

Dužnost mi je obavijestiti vas o situaciji koju sam zatekao u preduzeću budući da je prošlo tačno mjesec dana otkad sam 30.05.2025. god. preuzeo dužnost VD direktora Pretis d.d. Analizirajući stanje u firmi tokom ovog perioda što je uključivalo razgovore sa uposlenicima i pregled određene dokumentacije i izvještaja u proteklom periodu ustanovljeno je jako loše stanje unutar preduzeća u finansijskom smislu i da je u suprotnosti sa opisima koje sam ranije zaprimio iz medija i sredstava javnog informisanja.

Stanje na računu na dan 30.05.2025 iznosi **311.858 KM** sa ukupnim obavezama prema kreditima **36.643.828,14 KM** sa ukupnim obavezama prema dobavljačima **30.872.956,24 KM** kao i ukupnim obavezama prema primljenim avansima čak **286.716.045,61 KM**. Sirovina, materijala i ostalih potrepština za nastavak proizvodnje nedostaje a da bi se nastavila proizvodnja potrebno je platiti obaveze prema dobavljačima. Većinom su to milionski dugovi prema dobavljačima sirovina koje je potrebno na vrijeme dobiti da bi imali kontinuiranu proizvodnju. Prilivi su nedovoljni da pokriju troškove svega, ponajviše iz sljedećeg razloga:

Broj aktivnih ugovora je 41 pri čemu je svaki Ugovor vrijedan nekoliko miliona (ukupna vrijednost) i za skoro sve ugovore je uzet avans, većinom 50%. Međutim, nijedan od tih Ugovora nije ispoštovan do kraja a neki nisu još ni započeti niti su obezbjeđeni materijal i sirovine za njih tj. roba nije dostavljena na vrijeme ili nije dostavljena nikako niti je kupljen materijal za tu robu. U tom slučaju, Pretis d.d ima obavezu da sada nabavi materijal, plati dobavljače, proizvede navedenu robu i sve to proda po 50 % nižoj cijeni po isporuci zbog avansa koji je uzet na početku za cijeli ugovor. Neki ugovori su čak i unaprijed 100% plaćeni a da se apsolutno ništa od robe nije dostavilo što predstavlja jedan od velikih problema za Pretis d.d tj. kako i sa kojim sredstvima kupiti materijal, platiti carine, obezbjeđiti logistiku i servise i na kraju proizvesti samu robu za koju je potrebno nekoliko mjeseci i dostaviti sve to besplatno kupcu samo da bi se zatvorio jedan Ugovor. Svi ti kupci sada stvaraju dodatni pritisak jer konstantno zahtjevaju i prijetu da im se isporuči roba u što kraćem periodu dok Pretis d.d nije u mogućnosti da sve to ispoštuje pogotovo jer ne očekujemo apsolutno nikakvo plaćanje niti naknadnu za to ali opet ostajemo dosljedni da se ti ugovori što prije završe. Za završavanje svih ovih ugovora bez nekih korekcija sa trenutnim kapacitetom, procjena je da je potrebno oko 3,5 godine. Stoga je potrebno napraviti mnoge izmjene, korigovati ugovore, revidirati ili zatvoriti što i planiramo u narednom periodu, uložiti ciljano u opremu koja povećava kapacitete,

kupiti neke komponente i sl. u cilju skraćivanja roka izrade. Samo troškovi materijala tj. sirovina na mjesečnom nivou za tekuće kapacitete iznose oko 11 miliona KM.

Glavni problem je nedostatak tekućih sredstava tj. zbog niskih cijena naših proizvoda gdje su cijene daleko ispod trenutne tržišne cijene kao i povećanja cijena sirovina na tržištu, cijena rada, i već unaprijed uzetih avansa koji rezultiraju daljom naplatom 50% nižom već unaprijed niske cijene, prilivi koji pristižu iz isporuka po kalkulaciji nisu dovoljni ni da pokriju troškove izrade samog proizvoda. Mnogi dobavljači su dostigli krajnje limite svojih mogućnosti tako da zahtijevaju novac za robu koju su isporučili ili za onu koju tek trebamo preuzeti. Sa kupcima je još gora situacija. Mnogi od njih također već prijete tužbama, penalima, traženjem povrata avansa koji su uzeti kao i blokiranjem bankovnih računa i svim drugim mehanizmima koje ne želim ni navoditi u ovom izvještaju u cilju stvaranja pritiska na Upravu da im se dostavi roba ili novac koji je nažalost već potrošen nazad.

Također, neki od ugovora su napravljeni da nam se umjesto novca, dostavljaju razne komponente pri čemu se opet vraćamo na stavku da Pretis d.d trenutno ima problem sa obrtnim i tekućim sredstvima. Sve ovo traje već duži period a da se pravo stanje nije predočilo Nadzornom odboru niti Skupštini vjerovatno u cilju prikrivanja lošeg stanja da bi se stekao dojam uspješnog upravljanja.

Rješenju se pristupalo kratkoročno tako što su se unedogled potpisivali ugovori u cilju uzimanja avansa i time se isplaćivala tekuća potraživanja poput plate, kao i drugih obaveza i potraživanja i sl. Bilo bi daleko lakše da su se avansi uzimali ispod 30% u cilju pokrivanja materijala i plata tako da bi bilo ih lakše vratiti a također velikih ulaganja od ovih avansa u opremu za povećanje kapaciteta nije bilo.

Budući da sam već na usvajanju izvještaja za 2024. godinu spomenuo npr. Ugovor gdje stoji da je realizirano 10 000 jedinica metka 125, a provjereno znam da se taj metak nije proizvodio unazad 4 godine i u toj količini, nepoznanica je još uvijek kako je prikazano u izvještaju i da li ostale parametre treba preispitati.

Također, količina primljene robe i isporučene kao i one što koja se nalazi na skladištu ne odgovara. Kupci koji su primili robu i platili ju uopće je nisu dobili a da za to vrijeme roba više nije ni na stoku u Pretisu. To znači da imamo još potraživanja robe za koju smo dobili novac i koju imamo obavezu dostaviti kupcu a ne možemo je naplatiti jer je već naplaćena i dodatno je još moramo i proizvesti, kupiti materijal i komponente i uložiti mjesece rada jer kupac smatra da je roba na stokovima budući da je prisustvovao prijemu dok je ta roba otišla vjerovatno nekom drugom kupcu. Sve ovo je potrebno uraditi besplatno bez očekivanja ikakvih daljih priliva. (vrijednost robe u novcu i količinama)

Nekih završeni ugovori kao i tekući imaju reklamacije na dostavljenu robu što znači da će i tu biti nepredviđenih troškova u cilju otklanjanja grešaka da li zamjenom proizvoda, komponenti i sl. i logističkim troškovima u okviru toga.

Zbog svega navedenog, smatram da je neophodno pod hitno izvršiti reviziju poslovanja za prethodne godine od strane neovisnih revizorskih agencija sa detaljnom i usmjerenijom analizom budući da izražavam opravdanu sumnju na prethodne dostavljene izvještaje. Na sastanku Nadzornog odbora, 03.06.2025. nakon izlaganja Uprave o trenutnom finansijskom stanju firme, donesena je jednoglasno odluka od strane NO da se izvrši revizija od strane Federalnog ureda za reviziju kao i neke druge međunarodne revizorske agencije u cilju objektivnijeg sagledavanja cjelokupne situacije. Napominjem, da je već 2020. spriječena revizija Federalnog ureda za reviziju i da od tada nisu ulazili u prostorije Pretis d.d jer im je zabranjen uvid u određenu dokumentaciju. Također na Skupštini preduzeća 10.06.2025. Uprava je također upoznala prisutne dioničare kao i predstavnike sindikata na sastanku poslije o stanju u preduzeću.

Zbog neispunjenja ugovora, neke države nam prijete tužbama, rušenjem reputacije i imidža firme kao i lošim bilateralnim odnosima što predstavlja problem i za druge grane privrede i njihovu saradnju s tim državama. Većina ugovora je štetna zbog kombinacije niske cijene, kratkih rokova isporuke i bilo bi najbolje ih raskinuti. Međutim najveći problem za tu aktivnost jesu preuzeti i potrošeni avansi što onemogućava te opcije bez vraćanja istog.

Primjer toga je i vijest o dobijanju tendera iz Malezije za projektil 125 mm koji sam zaprimio drugi dan svog mandata pri čemu je dat jako kratak rok izrade zbog čega je i dobijen sam tender s istim

ciljem a to je da se kratko stabilise finansijska situacija a dugorico preduzeću stvara veliki teg oko vrata.

U ovom trenutku, nema previše opcija osim toga da je potrebno pokušati potpisati što kvalitetnije ugovore sa većom cijenom i što većim rokom isporuke robe kao i ugovore koji ne remete postojeće proizvodne linije da bi se barem donekle stabilizovalo stanje i dobila neka obrtna sredstva da bi se dalje mogla raspoređivati za realizaciju starijih ugovora jer trenutni prilivi su nedovoljni za održivost firme i na taj način ćemo smanjiti opterećenja koja su stvorena. Zatim treba pokušati revidirati neke Ugovore za dobivanje veće cijene budući da su sirovine poskupjele i u nekoliko navrata im je dizana cijena dok je cijena naših proizvoda ostajala ista. Također, neke ugovore pokušati prekinuti u slučaju ako nema uzetog avansa jer u protivnom obligatorni smo ga isplatiti natrag.

U svakom slučaju, loša strana je to da je Pretis d.d prekršio brojne obaveze te da mnogi kupci zaziru da posluju nadalje s nama u strahu da nećemo ispoštovati ugovore dok su neka tržišta vjerovatno i trajno zatvorena zbog odnosa prema njima i neispunjenja obaveza svih ovih godina. U ovih mjesec dana i nadalje posvećujem najviše vremena na to da sa svakim od kupaca i dobavljača razgovaram i pokušam smiriti situaciju. Ti razgovori znaju biti jako neprijatni od strane kupaca ili dobavljača budući da se osjećaju prevareno ali iako psihički jako izazovno, sa svakim od njih pokušavam izgladiti situaciju i pronaći neko rješenje i kompromis. Drago mi je da mogu reći da sam na konto toga već uspio obezbjeđiti neke odgode plaćanja po dobavljačima kao i odgode isporuke za neke kupce a u usmeno sam za jedan ugovor već i dogovorio povećanje cijene usluge a imamo i neke nove ugovore koji bi nam pomogli da premostimo naredni period i dobijemo određena tekuća sredstva za dalju realizaciju ugovora.

Najveći problem je što je prevelik broj kupaca i dobavljača po potraživanjima ali bez obzira na to mi ćemo se i dalje truditi i pokušavati riješiti situaciju. Samo za čelik, eksploziv i barut moramo odvojiti višemilionska sredstva mjesečno da bih ih na vrijeme dobavili i imali kontinuiran rad bez prekida. Pokušat ćemo zaključiti kvalitetnije ugovore sa većom cijenom i većim rokom isporuke da bi na taj način zatvorili stare ugovore koji su za nas štetni i obezbjedili sirovine za proizvodnju novih kao i redovna primanja i ostale obaveze. Ono što mi kao Uprava pokušavamo svim snagama jeste to da konsolidujemo preduzeće, vratimo povjerenje kupaca, dobavljača, proširimo tržišta, vratimo izgubljena tržišta, obezbjedimo redovna primanja radnicima i bolje uslove rada. Taj poduhvat neće biti lagan, ali ćemo uložiti svo svoje znanje i sposobnosti da idemo u tom pravcu.

Molim vas i ujedno pozivam da najprije zajedno izvršimo analizu sve dokumentacije i izvještaja, angažujemo sve potrebne i relevantne zakonske i državne institucije da bi mogli sagledati jasnu sliku stanja preduzeća i prema tome odrediti strategiju kojom ćemo se voditi u cilju izlaska iz krize.

Budući da pored svih ovih problema sa kupcima, dobavljačima, proizvodnjom tokom preuzimanja menadžmenta dešavaju se također neka druga ometanja poslovanja lokalnog tipa. Dana 02.06.2025. došlo je do problema sa mrežom i podacima unutar pravne službe gdje su neki dokumenti naprasito nestali. Sačinjen je izvještaj o događaju od strane Pravne službe i IT sektora. Taj segment je posebno bitan, budući da je jedan običan proces poput upisivanja u sudski registar kao V.D direktora toliko otežan i zakomplikovan zbog unaprijed loše pripremljene dokumentacije kao i mnoštvo drugih stvari, smatram da je potrebno istražiti hronologiju tih događaja i utvrditi uzrok jer smatram da nije u pitanju koincidencija već pokušaj opstruiranja normalnog funkcionisanja Uprave koji predstavlja dodatna otežanja u već unaprijed teškoj situaciji zbog svih ovih finansijskih problema iako iskreno ne vidim razlog za takve postupke. Vjerovatno ću i dalje nailaziti na nova saznanja a o njima ću vas obavijestiti naknadno.

Budući da su ukupna dugovanja prema dobavljačima 30.872.956 KM i kreditima 36.643.828 KM kao i ukupne obaveze po osnovu primljenih avansa 286.716.045 KM što predstavlja katastrofalno stanje sa jako malim očekivanim prilivima od isporuka a stanje u izvještajima je okarakterizirano kao dobro, bez potrebe da prejudiciram bilo šta ili insinuiram na nešto, smatram da treba obavijestiti nadležne državne institucije i istražne agencije koje bi nam pomogle u rasvjetljavanju cjelokupne situacije i dobijanja jasne slike o stanju u firmi na osnovu svih ovih zabilježenih aktivnosti. Zamolio bih vas kao svoje nadređene da pokrenete te aktivnosti ili da nama Upravi date smjernice i saglasnost kako da djelujemo po pitanju istog budući da moramo znati koje tačno agencije su nadležne za Pretis d.d kojima ćemo se obratiti i koja dokumentacija je dostupna na uvid zbog složenosti industrije i zakona

kojma podliježemo prvenstveno Zakona o proizvodnji naoružanja i vojne opreme, Zakona o tajnim podacima i drugim zakonima definisanim Statutom.

Mi kao Uprava stojimo potpuno na raspolaganju svim istražnim i izvršnim organima i potpuno smo otvoreni za saradnju, uvid u izvještaje, dokumentaciju i sl. u skladu sa svim postojećim zakonima i spremni smo postupiti urgento po ovom pitanju čim dobijemo jasne upute za postupanje. Vjerovatno postoji još potencijalnih nepravilnosti do kojih još nismo došli budući da je ova analiza urađena samo unutar mjesec dana a zahtjeva potpunu posvećenost što je uz sav operativni posao koji zahtjeva normalno vođenje firme jako otežavajuće tako da je neophodno da se tome dalje posvete državne agencije koje će nam rasvijetliti stanje i omogućiti nama Upravi za to vrijeme da normalno vodimo firmu i posvetimo se poslovima vođenja ne osvrćući se previše na ove stvari i na taj način omogućiti puni fokus na radu izlaska iz krize jer je to sada prioritet u svemu ovome kao i to da nam se pomogne u eliminisanju svih nepravilnosti čime težimo da napravimo jednu zdravu sredinu.

Mi se iskeno nadamo da će analiza pokazati da je sve dosad uredno izvršeno i zakonski ispravno a sve potencijalne nepravilnosti koje su zapažene da su samo na pogrešan način interpretirane pa da se u tom slučaju možemo potpuno fokusirati naprijed bez gledanja unazad ali mi nismo kompetentni da donesemo te zaključke već to moraju istražni organi i mi kao nova Uprava i vi kao Nadzorni odbor moramo znati realnu sliku i sa čime trenutno raspolažemo jer nije ispravno niti uredu da bilo tko na poziciji preuzima odgovornost i obaveze za nešto što je urađeno od strane bivšeg menadžmenta ili odbora. Biće potrebni veliki naponi da bi se konsolidovalo poslovanje, realizovale obaveze prema kupacima i dobavljačima i povratilo povjerenje ali mi ostajemo postojani na tom putu.

V.D.DIREKTOR

Ajdin Kupus

Dostavljeno:

- Naslovu
- a/a